

Leo Trotskij

Stalin efter erfarenheterna i Finland¹

13 mars 1940

Medan Stalins fraktion ännu höll på att förbereda uteslutningen av "trotskisterna" från partiet, frågade Stalin på sitt vanliga insinuanta sätt: "Är oppositionen kanske mot att Sovjetunionen segrar under den framtida kampen mot imperialismen?" Vid centralkommitténs möte i augusti 1927, svarade jag, enligt det hemliga stenograferade protokollet: "Han [Stalin] har en helt annan fråga i åtanke, en fråga som han inte vågar uttrycka. Nämligen: 'tror oppositionen verkligen att Stalins ledning inte kan garantera Sovjetunionens seger?' Ja, det tror vi." "Och partiet?", avbröt Molotov, som Stalin i sina förtroliga samtal kallade för en "klantskalle". "Ni har kvävt partiet", var mitt svar. Jag avslutade mitt tal med orden: "För det socialistiska fäderneslandet? Ja! För den stalinistiska linjen? Nej!"

Och nu, 13 år senare, står jag fullständigt för Sovjetunionens försvar. Jag är inte bara geografiskt utan också politiskt tusentals kilometer längre från den brittiska härskande klassen än t ex Bernard Shaw, Kremls outröttlige förkämpe. Den franska regeringen arresterar mina anhängare, men inget av detta får mig att försvara Kremls utrikespolitik. Tvärtom anser jag att den största faran för Sovjetunionen i det nuvarande internationella läget är Stalin och den oligarki han leder. För mig är en öppen kamp mot dem inför världsoptionens ögon olösligt förbunden med försvaret av Sovjet.

När Stalin står högst upp på sin jättelika byråkratiska pyramid och kastar en lång skugga, så verkar han vara en man av stor betydelse. Men i själva verket är han en man av medelbetydelse med medioker förmåga och med lurighet som överträffar hans intelligens. Han är begåvad med omättlig ambition, utomordentlig seghet och missunnsam hämndlystnad. Han har aldrig någonsin tittat långt framåt, och har inte på något sätt visat någon stor initiativförmåga. Han väntade och manövrerade. Han fick makten genom en kombination av historiska omständigheter – han plockade bara en mogen frukt.

Rädsla för massorna, skoningslöshet mot svaga fiender, beredskap att buga inför en stark fiende – den nya byråkratin hittade alla sina egna kännetecken hos Stalin i sin mest fullbordade yttring, och utropade honom till kejsare. Redan under perioden kring Lenins död 1924 var byråkratin så gott som allsmäktig, även om den inte hade blivit medveten om det, på samma sätt som "generalsekreteraren" – Stalin på den tiden – redan var diktator utan att helt inse det.

Minst av alla kände landet till detta unika historiska fall. Stalin lyckades samla diktatorisk makt i sina händer innan 1% av befolkningen kände till hans namn.

Stalin är inte någon personlighet, utan personifierar byråkratin. Under sin kamp mot oppositionen, som återspeglade massornas missnöje, insåg Stalin steg för steg sitt uppdrag som försvarare av den nya härskande kastens makt och privilegier. Genast kände han sig mer bestämd och självsäker. Vad gäller sina subjektiva syften är Stalin nu utan tvekan Europas mest konservativa politiker. Han önskar att historien, när den nu har säkerställt Moskva-oligarkins herravälde, ska stanna upp för att inte förstöra sitt eget arbete.

¹ Artikeln publicerades under rubriken "Stalin After the Finnish Experience" i *Sunday Express* (Skottland), 17 mars, 1940. Men där var inledningen förvanskad och flera meningar från olika delar av artikeln var utelämnade. I första upplagan av Trotskij's *Writings 39-40* fanns misstagen och utelämnandena kvar. Här har det ursprungliga inledande stycket återställt. För en senare och utförligare utvärdering av Vinterkriget, se [Bokslut om de finska händelserna](#).

Under de ökända utrensningarna uttryckte Stalin sin lojalitet mot byråkratin – det vill säga mot sig själv – med storslagen brutalitet. Deras innebörd förstods inte i rätt tid. Gammalbolsjevikerna försökte försvara partiets traditioner. Sovjetdiplomaterna försökte i sin tur göra upp med den internationella allmänna opinionen. De röda generalerna försvarade arméns intressen. Alla tre grupperna hamnade i motsättning till Kremklickens totalitära intressen och likviderades.

Låt oss för ett ögonblick tänka oss att en fiendes flygvapen lyckas komma förbi alla hinder och med bomber förstör Utrikesdepartementets och Krigsdepartementets byggnader precis när de högsta diplomaterna och generalstaben har möten. Vilken katastrof! Vilket tumult ett sådant inrikespolitiskt slag skulle leda till i landets liv! Stalin lyckades fullborda denna uppgift utan hjälp av utländska bombplan. Han samlade ihop diplomater från världens alla hörn, sovjetiska arméchefer från Sovjetunionens alla hörn, låste in dem i GPU:s källare och satte en kula i nacken på var och en av dem. Allt detta på randen till ett nytt storkrig! Litvinov räddades, men överlevde inte sina tidigare medarbetare särskilt länge politiskt. Utöver politiska motiv för att undanröja Litvinov, som bugade inför Hitler, fanns det utan tvekan personliga motiv. Litvinov var inte någon självständig politisk figur. Men han förargade Stalin bara genom det faktum att han talade fyra språk, kände till livet i de europeiska huvudstäderna, och irriterade okunniga byråkrater genom att hänvisa till källor som de inte hade tillgång till. Alla tog de chansen att göra sig av med en alltför ”upplyst” minister. Stalin andades ut av lättnad, och kände sig till sist huvudet högre än sina medarbetare. Men genast uppstod nya svårigheter.

Problemet är att Stalin är osjälvständig i frågor av stor omfattning. Han har enorma reserver av viljestyrka men saknar förmåga till generaliseringar, kreativ fantasi och slutligen faktakunskaper. Ideologiskt har han alltid levt på andra. Under många år var det Lenin han ständigt kom i konflikt med när han var isolerad från honom. Efter Lenins sjukdom lånade Stalin sina idéer från sina tillfälliga allierade – Zinovjev och Kamenev – som han efteråt skickade till GPU:s kullor. Under många år utnyttjade han sedan Bucharin till sina praktiska sammansvärjningar. Efter att ha gjort sig av med Bucharin upptäckte han att det inte längre var nödvändigt med övergripande idéer.

Vid den tidpunkten tvingades Sovjetunionens byråkrati och Kominterns apparat in i ett tillstånd av ytterst förödmjukande och skamlig underkastelse. Sedan tog perioden av relativ stabilitet inom de internationella relationerna slut. Fruktansvärda omvälvningar började.

Denne kortsynta empiriker, lantlig in i själen, utan kunskap om ett enda främmande språk, som inte läser några andra tidningar än de som varje dag visar honom hans egen bild – denne man, Stalin, överraskades av stora händelser. Den nuvarande tidsperiodens tempo är alltför febrilt för hans tröga, klumpiga sinne. Han kunde inte låna några nya idéer av Molotov eller Vorosjilov, eller från de västliga demokratiernas förbryllade ledare. Den ende politiker som under dessa förhållanden kunde imponera på Stalin var Hitler.

Ecce homo! [Se människan!] Hitler har allt det Stalin har: förakt för massorna, brist på principer, ambitiös vilja, en totalitär apparat. Men Hitler har något som Stalin inte har – fantasi, förmåga att höja massorna till skyarna, ett oförväget sinne. Under Hitlers skydd försökte Stalin tillämpa Hitlers metoder inom utrikespolitiken.

Till en början gick allt smidigt – Polen, Estland, Lettland, Litauen rättades lätt in i ledet. Finland var ett misslyckande. I Stalins biografi öppnar det misslyckandet ett kapitel av förfall.

Vid tiden för Röda arméns invasion av Polen upptäckte den sovjetiska pressen plötsligt stora strategiska talanger hos Stalin, som han påstods ha uppvisat under inbördeskriget. De utropade honom till en super-Napoleon.

Under förhandlingarna med delegationerna från de baltiska staterna beskrev samma press honom som den största av diplomater. Den lovade att han i framtiden skulle utföra en rad mirakel utan att spilla en droppe blod.

Allting visade sig bli helt annorlunda. Stalin var oförmögen att bedöma den långa finska traditionen av kamp för självständighet, och han förväntade sig att knäcka regeringen i Helsingfors med enbart diplomatiska påtryckningar. Han misstog sig grovt. Istället för att ompröva sin plan började han hota. På hans order lovade Moskvatidningen *Pravda* gång på gång vad som skulle hända med Finland på några dagar. I den atmosfär av bysantinsk underkastelse som omgav honom, blev Stalin ett offer för sina egna hot. De hade ingen effekt på finnarna, men tvingade Stalin själv att omedelbart agera.

Så började ett skamligt krig utan något klart perspektiv, utan moraliska och materiella förberedelser, vid en tidpunkt då kalendern själv uppenbarligen varnade mot detta äventyr. Stalin övervägde inte ens att besöka fronten, som sin inspiratör Hitler. Kreml-konspiratören är alltför försiktig för att riskera sitt falska rykte som strateg. Dessutom har han inget att säga till massorna öga mot öga. Det går inte ens att tänka sig denna gråa figur, med orörligt ansikte, gulaktiga ögon, svag och hes röst, stå inför soldater i skyttegravarna eller på marsch. Super-Napoleon stannade försiktigtvis i Kreml, omgiven av telefoner och sekreterare.

Under loppet av två och en halv månad upplevde Röda armén inget annat än nederlag, lidande och förödmjukelse. Inget förutsågs, inte ens klimatet.

Den andra offensiven utvecklades sakta och skördade många offer. Avsaknaden av den utlovade blixtnabba segern över en svagare fiende var i sig själv ett nederlag.

Det fanns bara ett sätt att, åtminstone delvis, rättfärdiga Stalins misstag och misslyckanden för att förlika Sovjetunionens folk med den meningslösa invasionen av Finland – nämligen genom att vinna sympati från åtminstone en del av de finska bönderna och arbetarna med hjälp av en social omvälvning. Stalin förstod detta, och förkunnade öppet att hans mål var att krossa den finska borgarklassen. I detta syfte drogs den olycksalige Kuusinen fram ur Kominternbyrån. Men Stalin skrämdes av risken att Storbritannien och Frankrike skulle intervensera, av Hitlers missnöje med ett långt krig, och han drog sig tillbaka. Ett tragiskt äventyr avslutades med en falsk fred, till formen ett ”diktat” till innehållet en ruten kompromiss. Med hjälp av det sovjet-finska kriget komprometterade Hitler Stalin och knöt honom nära sin egen triumfvagn. Med hjälp av fredsöverenskommelsen säkerställde han en fortsatt import av skandinaviska råvaror. Det är sant att Ryssland fick strategiska fördelar, men till vilket pris! Röda arméns prestige är undergrävd, de arbetande massorna och förtryckta massorna har förlorat sitt självförtroende i hela världen. Som ett resultat av det har Sovjetunionens internationella ställning försvagats och inte stärkts. Stalin själv framstår illa träffad.

De allmänna stämningarna i landet är otvivelaktigt sådana här – Vi skulle inte ha inlett detta ovärdiga krig, men när kriget väl hade börjat skulle det ha fullföljts. Det vill säga till en sovjetisering av Finland. Stalin lovade det men han genomförde det inte. Det betyder att han inte förutsåg någonting – varken finnarnas motstånd, eller kylan, eller farorna från de Allierade. Tillsammans med diplomaten och strategen besegrades också ”Världssocialismens ledare” och ”Den finska nationens befriare”. Diktatorns auktoritet har fått en obotlig skada. Den totalitära propagandans hypnos kommer alltmer att förlora sin kraft.

Det är sant att Stalin kan få hjälp utifrån. För det vore det nödvändigt att de Allierade inleder krig mot honom. Ett sådant krig skulle ställa Sovjetunionens folk inför frågan om landets, och inte den stalinistiska diktaturens, överlevnad. Försvaret mot en utländsk invasion skulle otvivelaktigt stärka byråkratins ställning.

Under ett försvarskrig skulle Röda armén vara ojämförligt mycket mer framgångsrik än under ett anfallskrig. Vid självförsvar skulle till och med Kreml kunna visa sig förmögen till revolutionära åtgärder, men det skulle bara fördröja saker och ting. Den stalinistiska diktaturens bankrutt har under de senaste femton veckorna syntts mer än tillräckligt. Det vore fel att tro att folk som stryps av den totalitära snaran förlorar sin förmåga att se och tänka. De drar slutsatserna långsammare, men mer gediget och djupgående.

Stalins höjdpunkt ligger bakom honom. Inte så få ödesdigra prövningar ligger framför honom. Med hela planeten rubbad ur sin jämvikt kommer inte Stalin att lyckas rädda den totalitära byråkratins ostadiga jämvikt.

Översättning: Göran Källqvist

Lästips

Historiska arbeten:

J-J Marie: [Samarbetet Stalin-Hitler. Om Molotov-Ribbentrop-pakten och dess följder Finska vinterkriget 1939-40](#) (artikelsamling)